

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Special Issue | pp. 149-158 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

YENGIL SANOAT KORXONALARIDA TAYYOR MAHSULOTLAR AUDITINING TASHKILIY-USLUBIY JIHATLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Xotamov Alisher Xotamjon o'g'li
"Audit" kafedrası katta o'qituvchisi, PhD
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada yengil sanoat korxonalarida tayyor mahsulotlar auditining tashkiliy-uslubiy jihatlarini takomillashtirish bo'yicha kompleks yondashuv ko'rsatilgan. Ushbu tadqiqot ushbu kontekstda auditorlar duch keladigan muammolarni hal qiladi va audit jarayonlarini optimallashtirish strategiyalarini taklif qiladi.

Tadqiqot yengil sanoat korxonalarini tomonidan qo'llaniladigan mavjud audit metodologiyalaridagi umumiy kamchiliklar va samarasizliklarni aniqlashdan boshlanadi. Baholash mezonlarining nomuvofiqligi, hujjatlashtirish amaliyotining noto'g'riligi va texnologik yechimlarning cheklangan integratsiyasi kabi omillar potensial to'siqlar sifatida ko'rib chiqiladi. Taklif etilayotgan yo'nalishlar standartlashtirilgan audit protokollarini ishlab chiqish, ilg'or ma'lumotlarni tahlil qilish vositalarini o'z ichiga oladi va auditorlik guruhlarini o'rtasida aniq aloqa kanallarini o'rnatishni o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, audit yozuvlarining aniqligi, kuzatilishi va ulardan foydalanish imkoniyatini oshirish uchun raqamli hujjat tizimlarini joriy etishga e'tibor qaratiladi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ushbu tadqiqot yengil sanoat korxonalarida tayyor mahsulotlar auditining tashkiliy va uslubiy jihatlarini takomillashtirish uchun yaxlit asosni taklif etadi. Tizimli va texnologiyaga asoslangan yondashuvni qo'llagan holda, tashkilotlar nafaqat mahsulot sifati va muvofiqligi bilan bog'liq xavflarni yumshatibgina qolmay, balki yengil sanoatda ishlab chiqarishning doimiy rivojlanayotgan landshaftida sanoat yetakchisi sifatida ko'rsatishlari mumkin.

Kalit so'zlar: yengil sanoat, ishlab chiqarish, tayyor mahsulot, audit, auditorlik hisoboti, nazorat turlari

Kirish.

To'qimachilik tarmog'ida tayyor mahsulotlarni ishlab chiqarish bir necha bosqichlardan iborat bo'ladi. Har bir bosqichda qo'shilgan qiymat yaratiladi va iste'molga tayyor bo'lgan mahsulotning qo'shilgan qiymat zanjiri yaratiladi. Mazkur sohada yaratilgan tayyor mahsulotlarning boshqa tayyor mahsulotlardan farqli jihati ham shundaki, har bir bosqichda xato, kamchilik, firibgarlik va boshqa holatlarini mavjud bo'lishi mahsulot tannarxi va uning sifatiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi va o'z navbatida

moliyaviy hisobotlarning bir elementi bo'lgan tayyor mahsulotlarni hisobotlarda noto'g'ri aks ettirilishiga olib keladi.

To'qimachilik tarmog'i korxonlarida 300-sonli auditning xalqaro standartlaridan keng foydalanish lozim. Auditor joriy audit topshirig'iga quyidagi tadbirlarni amalga oshirishi kerakligi haqidagi talabni kiritishi kerak: mijoziy munosabatlarining davom etishi va maxsus auditning xalqaro standartlariga asosan auditorlik topshirig'iga oid jarayonlarni bajarish; tegishli axloqiy talablarga rioya qilinganligini, shu jumladan mustaqillikka tayanilganligini baholash; shartnoma shartlari haqida tushunchani shakllantirish.

To'qimachilik korxonalarida auditni rejalashtirishning keyingi bosqichida audit strategiyasi va namunaviy audit rejasi ishlab chiqilishi lozim.

Adabiyotlar tahlili.

Auditning oxirgi bosqichi bu auditorlik hisobotini tayyorlash va shu hisobotdan kelib chiqqan holda mijoz korxonaning moliyaviy hisobotlari bo'yicha auditorlik fikrini shakllantirishdan iborat.

Iqtisodchi olimlar K.Ahmadjonov va I.Yakubovlar o'z ilmiy ishlarida auditni rejalashtirish bo'yicha quyidagi fikrlarni bildirib o'tganlar: "Auditor hisobotidagi ma'lumotlar mijoz rahbariyati uchun buxgalteriya hujjatlarida, ichki nazorat tizimida mavjud bo'lgan va moliyaviy hisobotlarda noto'g'ri ma'lumotlarning yuzaga kelishiga sabab bo'luvchi kamchiliklarni o'rganish imkonini beradi"[1].

Iqtisodchi olimlar Tulaxodjaeva M.M o'z ilmiy asarlarida auditorlik hisoboti bo'yicha quyidagicha fikr bildirgan: "Auditorlik hisobotini va xulosasini shakllantirish audit rejasi va dasturining barcha bo'limlari bo'yicha o'tkazilgan auditorlik tekshiruv natijalarini umumlashtirish va baholash jarayonida vujudga keladi"[2].

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda auditorlik hisobotiga quyidagicha mualliflik yondashuvini bermoqchimiz: "Auditorlik hisoboti bu mijoz korxonaning moliyaviy hisobotlar bo'yicha auditorlik fikrini berish asos bo'luvchi hujjat"[3].

Rejalashtirish, auditning boshlang'ich bosqichi bo'lib, auditorlik tashkiloti tomonidan auditning kutilayotgan hajmi, jadvallari va muddatlarini ko'rsatuvchi umumiy audit rejasi ishlab chiqishni, shuningdek auditning hajmi va turlarini belgilaydigan audit dasturini ishlab chiqishni o'z ichiga oladi. Subyektning moliyaviy hisoboti bo'yicha asosli fikrni shakllantirish uchun zarur bo'lgan auditorlik protseduralarining ketma-ketligi"[4].

Iqtisodchi olimlar K.Ahmadjonov va I.Yakubovlar o'z ilmiy ishlarida auditni rejalashtirish bo'yicha quyidagi fikrlarni berib o'tganlar: "Auditda rejalashtirish - audit tekshiruvining maqsadini aniq belgilab olish va shu maqsadga olib boruvchi yo'llarni ishlab chiqishdir. Rejalashtirish jarayonida auditorlik tashkiloti tomonidan audit tekshiruvining vaqti, hajmi va tekshiruv ketma-ketligi belgilanadi. Samarali rejalashtirishni amalga oshirish uchun auditor tekshiruvni o'tkazishdan oldin, bo'lajak mijoz korxonaning o'zi bilan tanishishi va uning faoliyat turini o'rganishi lozim. Umumiy audit rejasi mijoz haqidagi dastlabki iqtisodiy - moliyaviy ma'lumotlarga asoslanadi"[5].

Tadqiqot metodologiyasi.

Maqolada ilmiy abstraksiyalash, induksiya va deduksiya, tahlil va sintez, guruhlashtirish usullardan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar.

Harq qanday jarayonlarida eng muhim bosqichlardan biri bu ichki nazorat tizimini baholash hisoblanadi. Ichki nazorat bu korxonada mavjud bo'lgan nazorat tizimi hisoblanib, jarayonlar, qonun-qoidalar, amallarni o'z ichiga oladi. Ichki nazorat harakatlariga quyidagilar kiradi (1-rasm).

1-rasm. Ichki nazorat harakatlari¹

Yuqorida qayd etib o'tilgan harakatlarning korxonada mavjudligi, uzluksiz amalga oshirilishi bu korxonada nazorat muhitini yaxshi ekanligidan dalolat beradi (2-rasm).

2-rasm. Nazorat turlari²

Ichki nazorat ruxsat berish, hujjatlashtirish, moslab tekshirish, xavfsizlik va vazifalarni o'z ichiga oladi. Va ular odatda uchta toifaga bo'linadi: profilaktika, aniqlovchi va tuzatuvchi nazorat.

¹ "Audit and Assurance", F8 textbook, 2016. <https://github.com/bluelyxyz/NRICX-code/blob/master/ACCA%20-%20F8%20Audit%20and%20Assurance%20-%20Study%20Text%202016-2017.pdf>

<https://github.com/bluelyxyz/NRICX-code/blob/master/ACCA%20-%20F8%20Audit%20and%20Assurance%20-%20Study%20Text%202016-2017.pdf>

² "Audit and Assurance", F8 textbook, 2016. <https://github.com/bluelyxyz/NRICX-code/blob/master/ACCA%20-%20F8%20Audit%20and%20Assurance%20-%20Study%20Text%202016-2017.pdf>

<https://github.com/bluelyxyz/NRICX-code/blob/master/ACCA%20-%20F8%20Audit%20and%20Assurance%20-%20Study%20Text%202016-2017.pdf>

❖ Profilaktik nazorat xatolar yoki firibgarlikning oldini olishga qaratilgan bo‘lib, batafsil hujjatlar va avtorizatsiya amaliyotlarini o‘z ichiga oladi. Masalan, majburiyatlarni ajratish hech kimning moliyaviy operatsiyani va uning tegishli aktivini ruxsat berish, hisobga olish va saqlash imkoniyatiga ega emasligini ta‘minlaydi. Xarajatlarni tekshirish va schyot-fakturalarni rasmiylashtirish profilaktika ichki nazorati bo‘lib, asbob-uskunalar, inventar, pul mablag‘lari va boshqa aktivlarga jismoniy kirishni cheklaydi.

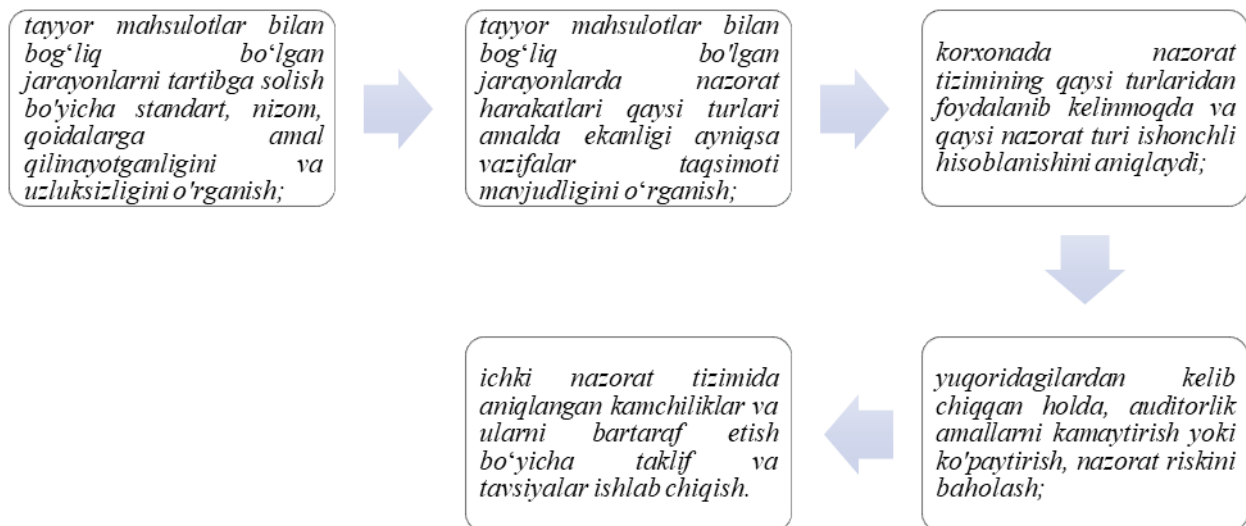
❖ Aniqlovchi nazorat - bu profilaktika nazorati o‘tkazib yuborilgan hodisalar yoki elementlarni aniqlashga qaratilgan monitoring yoki zaxira protseduralari. Aniqlovchi nazorati yo‘qotish sodir bo‘lganligini tasdiqlaydi, ammo ular yo‘qotishning oldini olmaydi. Ko‘rib chiqishlar, tahlillar va qayta hisoblash jarayonlari barchasi aniqlovchi nazoratdir.

❖ Tuzatuvchi nazorati odatda detektiv nazorat muammoni aniqlagandan keyin amalga oshiriladi. Ushbu nazoratga misollar qatoriga intizomiy jazo choralari, dasturiy ta‘minotdagi kamchiliklar yoki o‘zgartirishlar va muayyan amaliyotlarni taqiqlovchi yangi siyosatlar kiradi.

Ichki nazoratni baholash korxonaning ichki nazorat tizimining samaradorligini tekshirishni o‘z ichiga oladi. Ushbu baholash bilan shug‘ullangan holda, auditor korxonaga moliyaviy hisobotning adolatligi to‘g‘risida fikrga kelish uchun bajarilishi kerak bo‘lgan boshqa testlar hajmini aniqlashi mumkin.

Ichki nazoratning mustahkam tizimi firibgarlik faoliyati xavfini kamaytiradi, bu esa qo‘shimcha audit protseduralariga bo‘lgan ehtiyojni kamaytiradi. Baholash amali asosiy e‘tibor vazifalarni ajratish, nazorat va muvozanat, hujjatlarni saqlash, xodimlarning tayyorgarlik darajasi va malakasi, shuningdek, korxonaning ichki audit funksiyasining samaradorligi kabi masalalarga qaratadi.

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda ilmiy izlanishlar asosida to‘qimachilik tarmog‘i korxonalarining bosqichli ishlab chiqarish xususiyatlaridan kelib chiqqan holda auditor tomonidan ichki nazorat tizimini baholashning bosqichlari tavsiya etiladi (3-rasm).

3-rasm. To‘qimachilik korxonlarida ichki nazorat muhitini baholash tizimi³

³ Muallif ishlanmasi.

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda shunday xulosa qilinishi mumkin bo‘ladiki, to‘qimachilik tarmog‘i ham o‘ziga xos xususiyatga ega bo‘lib unda ichki nazorat tizimini baholashda tarmoq xususiyatidan kelib chiqqan holda yondashish talab etiladi.

To‘qimachilik korxonalarida tayyor mahsulotlar auditini o‘tkazish o‘z ichiga bir necha bosqichlarni oladi. Xususan:

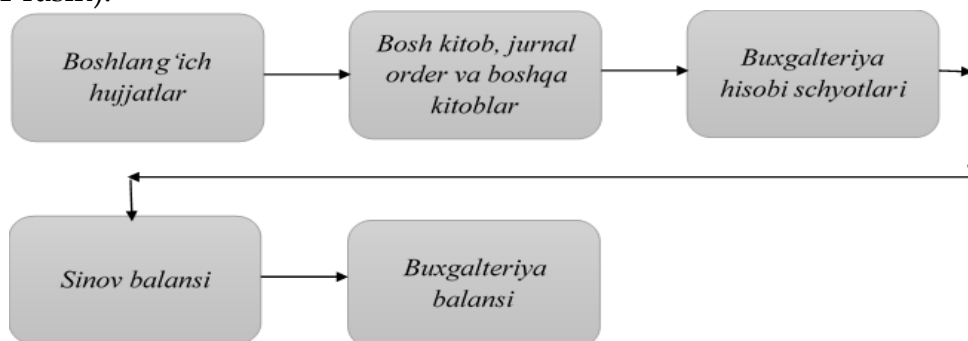
- tayyor mahsulot va tovarlarni bilan bog‘liq muomalalarni buxgalteriya hisobda to‘g‘ri aks ettirilganligini tekshirish;
- tayyor mahsulot va tovarlarni qabul qilish, baholash, ularni kirimi va chiqimining to‘g‘riligini tekshirish;
- tayyor mahsulot va tovarlar mavjudligi, saqlanishi va ulardan samarali foydalanish darajasini tekshirish;
- tayyor mahsulot va tovarlarni inventarizatsiya qilish tartibi va ularni natijalari to‘g‘ri rasmiylashtirilganligini tekshirish;
- tayyor mahsulot va tovarlarni sotish va hisobdan chiqarish to‘g‘riligini tekshirish kabi bosqichlarni o‘z ichiga oladi.

Tayyor mahsulot va tovarlar bilan bog‘liq muomalalarni buxgalteriya hisobida to‘g‘ri aks ettirilganligini tekshirish tayyor mahsulotlar auditining dastlabki bosqichi hisoblanadi.

Mazkur bosqichda auditor dastlab korxonada buxgalteriya balansida tayyor mahsulotlar mavjud ekanligini, ularning to‘g‘ri turkumlanishi va ular bilan bog‘liq bo‘lgan boshlang‘ich hujjatlar mavjudligini tekshirishdan iborat.

“Auditorlik dalillari” nomli 500-sonli auditning xalqaro standartlariga muvofiq auditorlik dalillarni to‘plashning bir qancha usullari.

Yuqoridagi standartning tekshiruv usulida auditor buxgalteriya balansida mavjud bo‘lgan tayyor mahsulotlarning jismoniy mavjudligini, ya‘ni tayyor mahsulotlar saqlanadigan omborxonlariga borib o‘z kozi bilan ko‘rib ishonch hosil qilishi va buxgalteriya balansida keltirib o‘tilgan tayyor mahsulotlarning boshlang‘ich hujjatlari mavjudligini va ularda aks ettirish qoidalarini to‘g‘ri bajarilganligini tekshirishdan iborat bo‘ladi. 3.9-rasmda xalqaro standartlarga muvofiq tayyor mahsulotlarni boshlang‘ich hujjatlardan to‘liq moliyaviy hisobotlarga aks ettirilishi jarayonini ko‘rishimiz mumkin bo‘ladi (4-rasm).

4-rasm Tayyor mahsulotlarni boshlang‘ich hujjatlardan to‘liq moliyaviy hisobotlarga aks ettirilishi ketma-ketligi⁴

⁴ Muallif ishlanmasi.

- Tekshiruvda tayyor mahsulotlarni tekshirishning ikki xil, ya'ni
- izma-iz tekshirish;
- teskari tekshirish usullari mavjud.

Izma-iz tekshirishda auditor tomonidan tayyor mahsulotlarni moliyaviy hisobotlarda to'g'ri aks ettirilganligini tekshirishda boshlang'ich hujjatlardan to buxgalteriya balansigacha bo'lgan jarayonlarni to'g'ri ketma-ketlik asosida ya'ni boshlang'ich hujjatlar, bosh kitob, jurnal order va boshqa kitoblar bilan solishtirilib tekshiriladi, bosh kitob, jurnal order va boshqa kitoblardagi ma'lumotlar buxgalteriya hisobi schyotlari bilan solishtiriladi, undan so'ng buxgalteriya hisobi schyotlari sinov balansi bilan va so'nggi bosqichda sinov balansi buxgalteriya balansi bilan birga tekshiriladi. Mazkur tekshiruv usuli xuddi buxgalterlar tomonidan tayyor mahsulotlarni birlamchi hujjatlardan to buxgalteriya balansida aks ettirish jarayoniga o'xshaganligi sababli izma-iz usuli deb ataladi.

Teskari tekshirish usuli esa yuqorida ketirilgan jarayonga teskari ravishda amalga oshirilib ya'ni dastlab buxgalteriya balansidagi ma'lumotlar sinov balansi bilan, sinov balansi buxgalteriya hisobi schyotlari bilan, buxgalteriya hisobi schyotlari bosh kitob, jurnal order va boshqa kitoblar bilan va oxirgi bosqichda bosh kitob, jurnal order va boshqa kitoblardagi ma'lumotlar boshlang'ich hujjatlar bilan solishtirilib tekshirish jarayoniga aytiladi.

Tayyor mahsulot va tovarlarni qabul qilish, baholash ularni kirimi va chiqimining to'g'riligini tekshirish jarayoni ham tayyor mahsulotlar auditida o'z o'rniga ega.

Mazkur dissertatsiya ishida to'qimachilik tarmog'i korxonlarida xomashyodan to tayyor mahsulotlarni ishlab chiqarishgacha bo'lgan jarayonlarini, ya'ni bosqichli ishlab chiqarish jarayonlarini auditorlik tekshiruvidan o'tkazish masalasi tadqiq qilingan.

Bosqichli ishlab chiqarish mavjud bo'lgan to'qimachilik tarmog'i korxonalarida dastlabki bosqichi bu paxta xomashyosini qayta ishlab undan ip-kalava tayyorlash bosqichi hisoblanadi. Mazkur jarayonni auditorlik tekshiruvdan o'tkazishda dastlab auditor ombordagi xomashyo materiallarni haqiqiy qoldig'ini aniqlash, ombordan ishlab chiqarish (bo'limi) ga berilgan xomashyolarni haqiqiy miqdorini, xomashyolarning haqiqiy sarfini, qayta ishlashdan brakka keltirilgan xomashyolarni miqdorini va ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarni haqiqiy miqdorini, ishlab chiqarish tannarxiga kiritiladigan boshqa to'g'ri mehnat haqi bilan bog'liq bo'lgan xarajatlar va ishlab chiqarishga to'g'ridan-to'g'ri olib boriladigan boshqa xarajatlar miqdorini aniqlash va tekshirishdan iborat. Auditor xomashyolarning haqiqiy sarfini tekshirishda mahsulot ishlab chiqarishda xomashyo materiallar normasini, ya'ni bir birlik ip-kalava mahsulotlarni ishlab chiqarishda qancha miqdorda paxta xomashyosi sarf bo'lishini o'rganishi, bu bo'yicha korxonadan ma'lumot olishi va standart talablariga mos kelishini tekshirish lozim.

5-rasmda mazkur bosqichni auditorlik tekshiruvdan o'tkazish jarayoni ko'rasatib o'tilgan.

5-rasm. Ip-kalava tayyorlash bosqichini tekshirish ketma-ketligi⁵

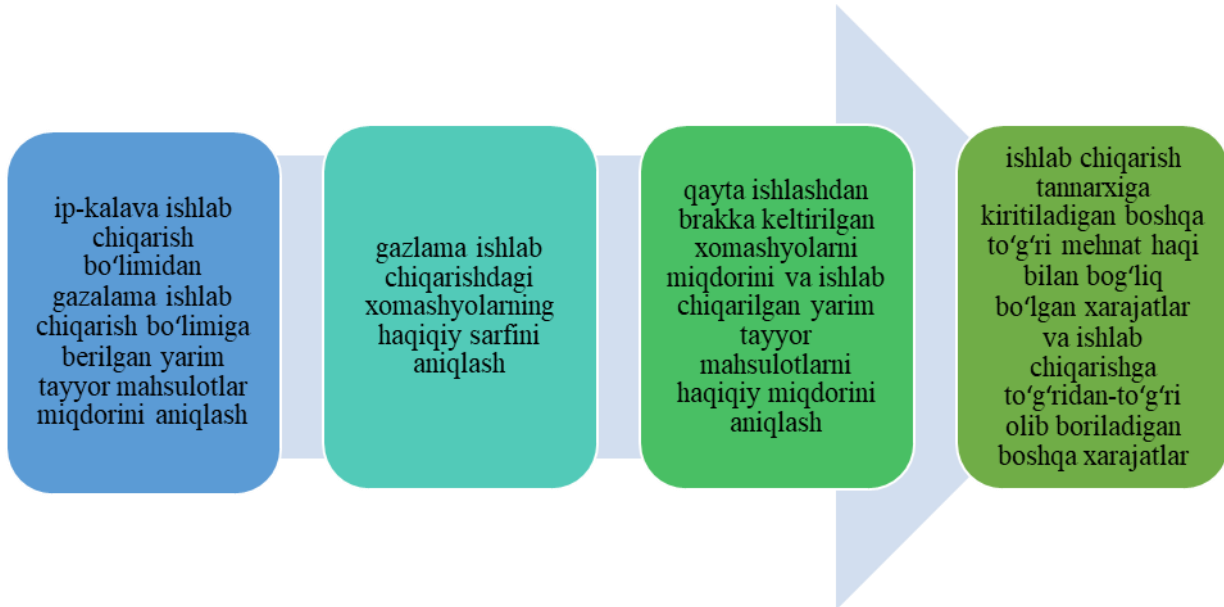
Mazkur bosqichni auditdan o'tkazishda auditor quyidagi auditorlik dalillaridan foydalanadi:

- moliyaviy hisobot;
- shartnomalar, schyot-fakturalar, ombor kirim hujjatlari;
- ombordagi xomashyo materiallar hisoboti;
- ishlab chiqarishga berilgan xomashyolar kartasi;
- xomashyo materiallar normasi;
- qayta ishlashda yo'l qo'yilgan brak mahsulotlar kartasi va h.k.

Keyingi bosqich ip-kalava mahsulotlaridan gazlama mahsulotlarini ishlab chiqarish jarayonini o'z ichiga oladi. Mazkur jarayonni auditorlik tekshiruvidan o'tkazishda dastlab auditor ip-kalava ishlab chiqarish bo'limidan gazlama ishlab chiqarish bo'limiga berilgan yarim tayyor mahsulotlar miqdorini aniqlash, gazlama ishlab chiqarishdagi xomashyolarning haqiqiy sarfini, qayta ishlashda brakka keltirilgan xomashyolarni miqdorini va ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarni haqiqiy miqdorini, ishlab chiqarish tannarixiga kiritiladigan boshqa to'g'ri mehnat haqi bilan bog'liq bo'lgan xarajatlar va ishlab chiqarishga to'g'ridan-to'g'ri olib boriladigan boshqa xarajatlar miqdorini aniqlash va tekshirishdan iborat. Auditor xomashyolarning haqiqiy sarfini tekshirishda mahsulot ishlab chiqarishda xomashyo materiallar normasini⁶ ya'ni bir birlik gazlama mahsulotlarni ishlab chiqarishda qancha miqdorda ip-kalava va boshqa xomashyolar sarf bo'lishini o'rganishi, bu bo'yicha korxonadan ma'lumot olishi va standart talablariga mos kelishini tekshirishi⁷ lozim.

6-rasmda mazkur bosqichni auditorlik tekshiruvidan o'tkazish jarayoni ko'rastib o'tilgan.

⁵ Muallif ishlamasi.

6-rasm. Gazlama ishlab chiqarish bosqichini tekshirish ketma-ketligi⁶

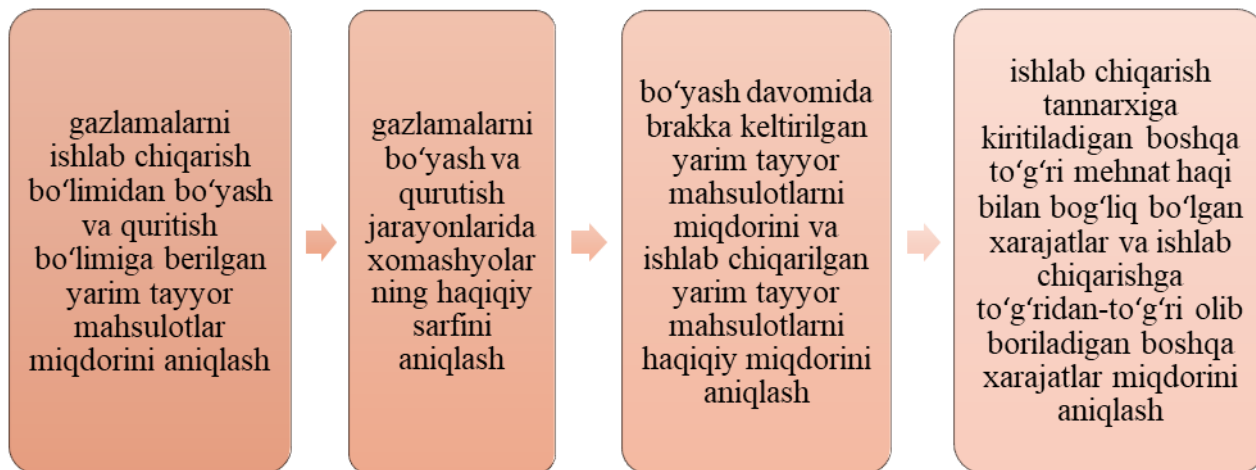
Mazkur bosqichni auditdan o'tkazishda auditor quyidagi auditorlik dalillaridan foydalanadi:

- moliyaviy hisobotlar;
- ishlab chiqarishga berilgan xomashyolar kartasi;
- xomashyo materiallar normasi;
- qayta ishlashda yo'l qo'yilgan brak mahsulotlar kartasi va b.

Gazlamani bo'yash va ularni quritish bilan bog'liq bo'lgan jarayonlar auditi tayyor mahsulotlarni ishlab chiqarishning uchinchi bosqichini tashkil etadi. Ushbu bosqichni tekshirishda auditor gazlamalarni ishlab chiqarish bo'limidan bo'yash va quritish bo'limiga berilgan yarim tayyor mahsulotlar miqdorini aniqlash, gazlamalarni bo'yash va quritish jarayonlarida xomashyolarning haqiqiy sarfini, bo'yash davomida brakka chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarning miqdorini va ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlarni haqiqiy miqdorini, ishlab chiqarish tannarxiga kiritiladigan boshqa to'g'ri mehnat haqi bilan bog'liq bo'lgan xarajatlar va ishlab chiqarishga to'g'ridan-to'g'ri olib boriladigan boshqa xarajatlar miqdorini aniqlash va tekshirishdan iborat. Auditor gazlamalarni bo'yashda haqiqiy sarfini tekshirishda bo'yash va quritish uchun ketgan xomashyo materiallar normasini, ya'ni bir birlik gazlamani bo'yashda qancha miqdorda bo'yoq va boshqa xomashyolar sarf bo'lishini o'rganishi, bu bo'yicha korxonadan ma'lumot olishi va standart talablariga mos kelishini tekshirishi lozim.

7-rasmda mazkur bosqichni auditorlik tekshiruvdan o'tkazish jarayoni ko'rastib o'tilgan.

⁶ Muallif ishlanmasi.

7-rasm. Gazlama ishlab chiqarish bosqichini tekshirish ketma-ketligi⁷

Oxirgi bosqichda esa bo'yalgan tayyor gazlamalardan to'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqariladi. Mazkur jarayonni auditorlik tekshiruvidan o'tkazishda auditor e'tibor qaratishi lozim bo'lgan jihatlaridan biri tayyor mahsulotlarni ishlab chiqarish jarayonida yo'l qo'yilishi mumkin bo'lgan brak mahsulotlari, ishchilarga to'lanadigan oylik ish haqlari va boshqa mahsulot tannarxiga olib boriladigan xarajatlarni qayta hisoblash, tekshirish va ishlab chiqarilgan mahsulotlarni sifat darajasiga javob berish yoki bermasligiga baho berishdan iborat bo'ladi (8-rasm).

8-rasm. Bosqichli ishlab chiqarish jarayonida tayyor mahsulotlar auditini o'tkazish ketma-ketligi⁸

Xulosa.

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda shunday xulosa qilishimiz mumkin bo'ladiki, to'qimachilik tarmog'ida tayyor mahsulotlarni ishlab chiqarish bir necha bosqichlardan iborat bo'ladi. Har bir bosqichda qo'shilgan qiymat yaratiladi va iste'molga tayyor bo'lgan mahsulotning qo'shilgan qiymat zanjiri yaratiladi. Mazkur sohada yaratilgan tayyor mahsulotlarning boshqa tayyor mahsulotlardan farqli jihati ham shundaki, har bir bosqichda xato, kamchilik, firibgarlik va boshqa holatlari mavjud bo'lishi mahsulot tannarxi va uning sifatiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi va o'z navbatida moliyaviy hisobotlarning bir elementi bo'lgan tayyor mahsulotlarni hisobotlarda noto'g'ri aks ettirilishiga olib keladi.

Qisqacha xulosa qilib aytganda, oldini oluvchi nazorat korxonada xato va kamchiliklarni oldini olish bo'yicha dastlab amalga oshiriladigan nazorat harakatlarini o'z ichiga olsa, aniqlovchi nazoratda esa oldini oluvchi nazoratda aniqlanmasdan o'tkazib

⁷ Muallif ishlanmasi.

⁸ Muallif ishlanmasi.

yuborilgan xato-kamchiliklarni aniqlaydi. Uchinchi tipdagi nazorat esa mazkur ikkita nazoratdan kelib chiqqan holda intizomiy jazo, dasturiy ta'minotdagi kamchiliklar va ularni to'g'irlash va yangi nazorat tartib-qoidalarini ishlab chiqishdan iborat bo'ladi.

Adabiyotlar ro'yhati:

1. K. Ahmadjonov, I. Yakubov. Audit asoslari fanidan darslik. IQTISOD-MOLIYA nashriyoti. 2010-yil
2. Tulaxodjaeva M.M., Ilhamov Sh.I., Axmadjonov K.B., Fayziev Sh., Xodjaeva M.X., Tulaev M.S. Audit. Darslik Toshkent-2011
3. "Moliyaviy hisobotlar auditini rejalashtirish" nomli 300-sonli AXS
4. K. Ahmadjonov, I. Yakubov. Audit asoslari fanidan darslik. "Iqtisod-moliya" nashriyoti. 2010-yil
5. "Audit and Assurance", F8 textbook, 2016. <https://github.com/bluelyxyz/NRICX-code/blob/master/ACCA%20-%20F8%20Audit%20and%20Assurance%20-%20Study%20Text%202016-2017.pdf>

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)

